

Lärarhandledning



Mina döda

Av Alex Khourie

En lärarhandledning av Katarina Lycken Rüter och Annelie Drewsen

Om författaren

Alex Khourie debuterade 2023 med romanen *Bror*, som har nominerats till bland annat Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris och debutantpriset Slangbellan. År 2024 kom romanen *Lillebror*, och 2025 romanen *Mina döda*.

Alex Khourie är en pseudonym. Anledningen till att författaren valt att hemlighålla sin identitet är att han till vardags arbetar med ungdomar i kriminalitet. Om det kom ut att han också är författare skulle det kunna skada ungdomarnas förtroende för honom. Det är också en fråga om säkerhet. På grund av sitt yrke har Alex Khourie redan varit tvungen att vidta säkerhetsåtgärder och han vill inte synas i media. Bakom pseudonymen finns en person i 30-årsåldern som bor i södra Stockholm och som har lång erfarenhet av arbete med ungdomar i gängkriminalitet. Karaktärerna i boken är fiktiva, men författaren har inspirerats av människor han har mött i sitt yrke.

Om boken

Titeln

”Jag kliver för alla mina döda”, säger Wilmers anonyma uppdragsgivare i den telefonchatt som är deras enda kontakt. Genom det dödliga våld som gängkriminaliteten skapar har många, både unga och äldre, relationer som kan sammanfattas med ”mina döda”. Wilmer kommer att kunna räkna ”sina döda” utifrån att själv ha dödat, Petros har ett antal begravningar bakom sig och Wilmers anonyma uppdragsgivare alltså ganska många som han betraktar som ”alla sina döda”.

Handlingen

Handlingen i *Mina döda* utspelas under ett par aprildygn 2025 i ett snömoddigt Stockholm. Två karaktärer, Wilmer och Petros, berättar växelvis om vad som hände under dessa dygn, och hur de genom en olycklig slump möttes i ett meningslöst våldsdåd med dödlig utgång.

Wilmer är en 14-årig lite sammanhangslös kille som i romanens inledning driver runt i Orminge centrum i väntan på att fritidsgården ska öppna. Han bor i ett radhus med föräldrar och syskon, går i skolan, spelar TV-spel – han är en väldigt vanlig kille. I någon mening kan han vara vem som helst, men någon som blir ett lätt offer för äldre gängkriminellas cyniska utpressnings- och värvningstaktik. Han hamnar i ett skeende han inte förmår vare sig hantera eller ta sig ur. Lurad in i en situation där han ställs till ansvar för en stulen moped dras han

in som minderårig torped i sprängningar och skjutningar, och när romanen slutar är han skyldig till att ha skadat och dödat människor. En av dessa är Petros.

Petros har, till skillnad från Wilmer, stark anknytning till flera olika sammanhang. Familjen är hans nav i tillvaron, där föräldrar och yngre syskon har mycket stor betydelse. Petros föräldrar kom från Armenien till Sverige i en tid då Sverige var betydligt mer präglad av socialdemokratiska politiker och arvet från 1970-talets internationella engagemang än i dag, och såväl politiska som religiösa sammanhang har genom hans föräldrars engagemang alltid varit en del av hans liv. Familjen bor i Farsta och går varje söndag på gudstjänst i Svenska kyrkan i Farsta strand. Petros går andra året på gymnasiet, och ser fram emot en yrkeskarriär som barberare och frisör. Han har redan en liten "salong" i ett källarförråd, där han klipper vänner och bekanta. Till dessa hör också gängkriminella ledare. Petros har varit en del i den kriminella världen då han under flera år varit en framgångsrik langare. Nu ser han dock ett slut på den verksamheten och har bara "ett sista paket brunt" att bli av med innan han sätter punkt för sitt kriminella liv. Så tänker han i alla fall – men läsaren kan konstatera att mycket av de tankemönster och den närhet till våld som finns i den gängkriminella världen djupt påverkat Petros, och att sammanhangen kanske inte lämnar honom lika lätt som han tänker sig.

Både Wilmers och Petros berättelser är skrivna i preteritum – de berättar från en position när allt redan har inträffat. Hur denna position ska förstås blir upp till läsaren att avgöra efter de avslutande kapitlen.

Förkunskaper och förberedelser

Mina döda är en roman med ett rikt slangspråk. Här finns facktermer från många olika slags verksamheter, inte minst barberarens och frisörens, här finns ord kopplade till knarkhandel och kriminalitet, men också till kärlek, vänskap och gemenskap. För den som inte känner igen eller förstår orden: googla! Slangordböcker och bilder på frisyrier och rakningar är en god hjälp i läsningen.

För Petros familj, liksom för många familjer där föräldrar eller äldre släktingar kom till Sverige på 1970-talet, är politiska referenser till svenska politiker som Olof Palme självklara. Petros hänvisar till både Palme och Wallenberg, och i samtalen med föräldrarna nämns också Marx och Trotskij. Det finns möjlighet att resonera om politisk historia i samband med detta – även om det också går utmärkt att följa handlingen utan att helt förstå dessa referenser.

För Petros är också historiska händelser, som folkmordet på armenier i början av 1900-talet och Armeniens senare historia med väpnade konflikter bland annat med Azerbajdzjan, betydelsefulla för förståelsen av tillhörighet och sammanhang. Referenser till det armenisk-amerikanska rockbandet System of a Down, som Petros lyssnar på med sin pappa, synliggör detta.

Före läsningen

Omslaget och titeln

- Studera omslaget. Vad säger det om bokens innehåll? Vilka associationer ger färgerna och bildens olika element? Vilken plats och tid är det? Finns det stereotyper i bilden, och i så fall vilka?
- Vilken genre är det? Vilka förväntningar skapar genren på karaktärer, handling och språk?
- Titeln *Mina döda* är mycket framträdande på omslaget. Diskutera titeln och vilka som kan menas med "mina döda".

Barn, våld och gängkriminalitet

Ett sätt att introducera boken kan vara att utgå från dess grundläggande tematik och koppla den till den aktuella samhällskontexten. Här är några förslag på frågor att utgå från i en diskussion inför läsningen av romanen.

- Varför hamnar barn och ungdomar i kriminalitet?
- Kan man ta sig ur ett kriminellt gäng om man vill det?
- Vem har makt i den kriminella världen och hur skaffar man sig makt?
- Vad gör samhället för att förebygga och stoppa kriminalitet, särskilt inriktat mot barn och ungdomar? Har det någon effekt?
- Vad skulle du göra för att stoppa det dödliga våldet om du var statsminister?

Under läsningen

Närläsning av de två första kapitlen

Läs bokens två första kapitel och stanna sedan upp för att diskutera följande.

- Karaktärer. Vilka personer presenteras i respektive kapitel? Vem är huvudperson? Vad berättas om honom? Vad berättas inte? Vilka personer finns runt huvudpersonerna? Vad berättas om dem och deras relation till huvudpersonen? Gör eventuellt tankekartor för att samla information om Wilmer och Petros.
- Miljöer. I vilken miljö utspelar sig kapitlen? Hur beskrivs miljön? Samla ord eller meningar. Vilka tankar eller känslor väcker miljöbeskrivningarna?
- Handling. Vad händer i kapitlen? Vilket problem ställs huvudpersonen inför?
- Nyckelord. Välj tre–fem nyckelord från respektive kapitel. Jämför med klasskamraterna. Vilka ord har ni valt och varför? Mot slutet av boken kan listorna tas fram och jämföras igen. Hur ser ni på orden efter avslutad läsning?
- Jämför. Vad har Wilmer och Petros gemensamt och vad skiljer dem åt? Hur kan deras liv hänga samman? Ger titeln eller omslaget några ledtrådar?

Samla citat, markera i boken

Samtal om en roman gynnas av att det är lätt att gå tillbaka och hitta betydelsefulla scener, beskrivningar eller repliker. För många elever räcker det med uppmaningen att samla citat som på något sätt väcker tankar eller känslor. För andra är det kanske bra att ha några frågor med sig in i läsningen, och exempel på sådana finns nedan (Efter läsningen). Det kan också vara värt att notera när något särskilt ord, en situation eller en bild återkommer flera gånger. Lägg lappar i boken, eller skriv upp sidor!

Efter läsningen

Förslag på teman att diskutera

FAMILJERELATIONER

- Wilmer berättar ganska lite om sin familj, Petros ganska mycket. Vad tror du det beror på? Hur kan författaren ha resonerat?
- För Petros är familjen mycket viktig. Beskriv hans relationer med de olika familjemedlemmarna. Hur påverkar familjen honom och hans livsval?

BARN

- Ordet *barn* förekommer många gånger i boken, liksom synonymmer eller ord med närliggande betydelser som *unga*, *pojke*, *bebek* med flera. Hur många olika ord för barn/ungdom kan du hitta i boken? Gör en lista!
- En *oxymoron* är ett ord som är sammansatt av två ord med motsatt betydelse, vilket kan skapa en tankeväckande effekt. I *Mina döda* förekommer ordet *barnsoldat* flera gånger. Fundera över ordets två element. Vad

kännetecknar ett barn? Vad kännetecknar en soldat? Vilka associationer väcker orden var för sig? Vad händer när vi sätter ihop dem? Vad får det nya ordet dig att tänka eller känna?

- Vilka andra sammansatta ord som beskriver barn finns i boken? Varför tror du att författaren använder dessa ord?
- I romanen finns många formuleringar som betonar att det handlar om barn. Nedan är några av dem samlade. Använd citaten som utgångspunkt för reflektion, antingen muntligt eller skriftligt. Ett citat kan till exempel fungera som inledningen på fritt skrivande, eller som utgångspunkt för ett samtal om hur boken gestaltar en faktisk samhällsutveckling där barn både utsätts för och själva utsätter andra för våld – ibland med dödlig utgång.

”Mördare blev också vuxna. Becknare fick också barn.” (s. 148)

”Problemet? Det fanns hundratals, om intusentals, barn som vädjade om kroppar.” (s. 153)

”Pojkarna passade en halvt utbrunnen cigg mellan sig. Drog ytliga bloss. Glöden lyste upp deras kinder. De barnsliga dragen som snart skulle försvinna. Min trakt var omvänt föryngringselixir. Barnen som klev in, kom ut som gamla själar.” (s. 177)

”Barnen skulle infogas i en soldatmall. Få sin mänsklighet bortslipad. I FST fanns det inget utrymme för ungarnas stjärnglans. De skulle lära sig disciplin. Att lyda sina äldre.” (s. 178)

”’Helvete.’ Abdirizak såg på mig. Skakade våldsamt. ‘Vad har du gjort? Det är barn, mannen.’” (s. 199)

SPRÅKLIGA UTTRYCK

- Jämför Wilmers och Petros språk. Hur skulle du beskriva deras ordval och sätt att beskriva saker? Vilka likheter finns mellan de olika berättarna, och vilka skillnader ser du?
- I boken används många olika ord och uttryck som betyder att döda någon eller som beskriver en mördare, till exempel *baneman*, *jappa* och *klippa*. Gör en lista med alla ord och uttryck från boken som handlar om att döda. Vilka av orden känns mest skrämmande? Kan några av orden ha andra betydelser än att skildra själva våldet? Varför tror du att författaren har använt så många olika uttryck istället för att bara skriva "döda" eller "mördare"?
- Vad avslöjar ordvalet om karaktärernas värderingar eller känslor? Finns det exempel där ord används för att avhumanisera andra människor, alltså att kalla dem något som gör det lättare att till exempel utöva våld?
- Hur påverkas din bild av miljön och personerna av språket? Hur använder författaren språket för att skapa spänning, en känsla av hot eller närhet mellan karaktärerna?

PENGAR

- Ge exempel på hur pengar – längtan efter, behov av – är en motor för händelseutvecklingen i romanen.
- Petros får en mycket dyrbar gåva av en av sina kunder på "salongen". Fundera över betydelsen av guldlänken, ekonomiskt, symboliskt och personligt för Petros.

SKULD

- På vilka olika sätt kan man tala om begreppet skuld i romanen? Vilka har skuld(er), vilka slags skulder är det, och till/gentemot vem har personerna skuld(er)?
- Den som har skulder kan betraktas som en person som har ett "underläge" i förhållande till den som den står i skuld till. På vilka sätt skapas relationer av överläge och underläge när det gäller penningsskulder i romanen? På vilka sätt skapas relationer av överläge och underläge när det gäller moralisk skuld eller andra slags "icke-materiella" skulder (tjänster och gentjänster till exempel) i romanen?
- Hur kan man resonera om skulden till de skjutningar som sker i romanens slutkapitel? Vem eller vilka är skyldiga?

VARFÖR? OLIKA FÖRKLARINGAR TILL DET SOM SKER (NÄRLÄSNING AV TVÅ SCENER)

- "Varför vill barn skjuta?" frågar Petros på sidan 100. Vilka svar på den frågan ges i boken? Läs särskilt scenerna på sidorna 100 samt 126–129. Vilka förklaringar ger karaktärerna Petros och Abdirizak? Vad säger Wilmer? Vilka andra förklaringar kan du hitta i boken, uttalat eller mellan raderna? Vad tänker du själv?
- Vad krävs för att stå emot?

BERÄTTANDET

- *Mina döda* innehåller många kroppsliga beskrivningar av reaktioner inför/under/efter våldshandlingar. Hur skiljer sig de två karaktärernas kroppsliga reaktioner inför våldet? Vilka känslor hänger deras kroppsliga reaktioner ihop med? Sker det några förändringar av karaktärernas

reaktioner på att utöva eller se våld genom boken? Hur? Varför? Kan man vänja sig vid att utöva våld?

- På vilket sätt bidrar de kroppsliga beskrivningarna till att skapa spänning i berättelsen?
- Finns det några exempel på humor i romanen? Vilken av de två berättarna använder mest humor, och vilken roll spelar den i hemska eller mörka lägen? Brukar du själv använda humor på det sättet, eller har du sett andra göra det? Är det en bra strategi för att ta sig igenom svåra situationer i livet? Varför/varför inte?
- Romanen har två berättare vars historier vävs samman i slutet. Hur påverkas läsaren av att det finns två berättare? Tyckte du mer om någon av dem, och i så fall varför? Litar du på dem? Varför tror du att författaren valde att ha två berättare? Hur hade boken förändrats om det bara hade varit en berättare? Har du läst andra böcker med två eller flera berättare?
- Hur ser Wilmer och Petros på sig själva i början av boken? Hur ser andra på dem? På vilket sätt förändras det i boken?
- Vilka mål och drivkrafter har Wilmer och Petros i början av boken? Vilka konflikter ställs de inför? Vilka strategier har de för att lösa sina problem? Vilken är bokens huvudkonflikt?
- Vilka miljöer är typiska för boken? Vilka miljöer rör sig Wilmer respektive Petros i? Jämför med verkligheten här och nu – vilka likheter och skillnader ser du?
- Boken inleds med meningen: ”Allt började med moppen.” Men hur slutar den egentligen? Läs sista kapitlet igen, och särskilt sista stycket. Vad händer med Wilmer?

Skrivövningar

I följande tre skrivövningar uppmuntras eleverna att gå in i texten och utifrån det som berättas skriva egna texter som antingen utvidgar berättelsen eller beskriver en alternativ händelseutveckling.

EN VANLIG DAG

- Skriv en scen som utspelar sig i Wilmers liv strax innan boken börjar. Använd det som berättas om hans familj och liv i boken och föreställ dig en scen från samma dag, antingen hemma hos honom eller från skolan.

ETT TELEFONSAMTAL HEM

- På sidan 96 läser Wilmer ett sms från sin mamma och lägger sedan bort mobilen. Skriv en alternativ scen där han istället går ut på balkongen och ringer upp sin mamma. Fokusera särskilt på dialogen.

POLISRAPPORT ELLER TIDNINGSARTIKEL

- Skriv vad som händer efter att boken slutar, antingen i form av en polisrapport från platsen, eller en tidningsartikel som beskriver händelserna. Fundera särskilt på hur bokens två huvudpersoner skulle beskrivas i din text.

Alex Houries tips på vidare läsning:

- *Vägen* av Cormac McCarthy
- *Kvinnan i svart* av Susan Hill
- *Heroin chic* av Maria Kjos Fonn,
- *Lilla stjärna* av John Ajvide Lindqvist
- *Allegro Pastell* av Leif Randt
- *Grim* av Sara Bergmark Elfgren